

Propunere de politica publica privind drepturile persoanelor cu autism

În primăvara anului 2010, în cadrul unui proiect al Asociației Autism România (președintă Liuba Iacoblev) care viza ameliorarea situației deosebit de grave a copiilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autismului din România, am contribuit la elaborarea unei propuneri de Politică publică în acest domeniu. Pe timpul proiectului, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului a finalizat și supus procedurilor legislative un proiect de Lege a educației naționale. Date fiind deficiențele serioase pe care proiectul de Lege le avea inclusiv în materia „învățământului special”, a fost necesară de asemenea elaborarea unui set de Propuneri și comentarii în sensul acesta.

Ma jos sunt prezentate proiectul de Propunere publică precum și Propunerile și comentariile privind proiectul Legii educației naționale.

**Domnului Daniel Petru Funeriu
Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului**

Domnule Ministru,

Asociația Autism Romania, organizație legal constituită care apără și promovează drepturile și interesele persoanelor cu autism și ale familiilor acestora, în considerarea situației deosebit de grave a copiilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autismului din Romania, vă transmitem alăturat, în proiect, o propunere de politică publică vizînd îmbunătățirea situației menționate, rugîndu-vă să fiți de acord ca Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, organ de specialitate al administrației publice centrale în domeniul educației și învățămîntului (și autoritate abilitată formal să inițieze și să promoveze politici publice în domeniul său de activitate), să analizeze, susțină și să promoveze în vederea implementării propunerea pe care v-o înaintăm. Solicitarea noastră se întemeiază inclusiv pe prevederile HG nr 775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central, respectiv ale HG nr 870/2006 privind aprobarea Strategiei pentru îmbunătățirea sistemului de elaborare, coordonare și planificare a politicilor publice la nivelul administrației publice centrale, acte normative care includ principiul „*bunei colaborării între administrația publică și societatea civilă*” printre principiile de bază ale procesului de elaborare și implementare a politicilor publice.

Vă mulțumim.

**Liuba Iacoblev
Președinta Asociației Autism România**

9 aprilie 2010

Propunere de politică publică¹

Către
Secretariatul General al Guvernului
Unitatea de politici publice

1. **Instituația inițiatoare:** Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS), la propunerea Asociației Autism România (AAR)

2. **Formularea problemei:**

Situația actuală a copiilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autismului (TSA) din România este una deosebit de gravă. Această situație este generată în primul rând de **inexistența unui cadru legislativ corespunzător precum și a specialiștilor** care ar fi necesar să lucreze cu copiii și tinerii cu TSA. La nivel legislativ deficiențe majore există atât la nivelul cadrului normativ în vigoare în prezent (în special prin neluarea în considerare a caracteristicilor specifice ale acestei categorii de copii și tineri, care impune programe educaționale și servicii de sprijin specifice), cât și la nivelul proiectului Legii educației naționale supus dezbaterii publice de către MECTS la data de 18 martie 2010². Nonacțiunea guvernamentală este de natură să perpetueze situația actuală deosebit de gravă a copiilor și tinerilor cu TSA.

Problema enunțată constă de asemenea și în următoarele:

a) nu există programe de intervenție timpurie pentru copiii cu TSA, iar nonacțiunea guvernamentală va face ca dezvoltarea acestora să fie în continuare periclitată și să se instaleze dificultățile pe viață

b) nu există programe și abordări adecvate pentru copiii cu TSA în școlile obișnuite și cele speciale, iar prin neintervenția guvernamentală copiii vor rata în continuare, din această cauză, șansa dezvoltării și obținerii potențialului maxim

c) nu există o reglementare corespunzătoare privind sistemul învățământului special (referitoare în special la responsabilitățile școlilor și ale personalului, la resurse și utilizarea acestora etc), neintervenția guvernamentală fiind de natură să afecteze în continuare accesul la educație și calitatea educației pentru copiii, tinerii și adulții cu TSA.

¹ Propunerea este redactată în format text și urmează structura prescrisă în formatul tabelar din Anexa nr 1 a HG nr 775/2005 pentru aprobarea Regulamentului privind procedurile de elaborare, monitorizare și evaluare a politicilor publice la nivel central. Propunerea preconizează două variante de soluționare a problemei și necesită completarea de către specialiștii Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului cu datele referitoare la „bugetul estimat” (și, eventual, la „impactul economic și social”).

² În considerarea deficiențelor menționate, la data de 30 martie 2010, AAR a înaintat MECTS propunerile sale de amendare a proiectului Legii educației naționale.

O motivarea suplimentara a necesitatii initierii propunerii de politica publica este facuta in cadrul punctului 1) din nota de fundamentare detaliată a propunerii de politică publică, anexată prezentului document.

3. Denumirea politicii publice:

Domeniul major: Reforma sistemului educatie speciale

Program: Reglementarea specifica a educatiei copiilor cu nevoi educationale speciale si profesionalizarea furnizorilor de servicii educationale pentru a asigura satisfacerea de calitate a nevoilor educationale specifice ale copiilor, tinerilor si adultilor cu autism

4. **Scop:** Imbunatatirea calitatii educatiei si a serviciilor de interventie si asistenta pentru copiii, tinerii si adultii cu TSA

5. Obiective generale/obiective specifice:

a) elaborarea si adoptarea unui cadru normativ de natura sa asigure un proces educational de calitate copiilor cu nevoi educationale speciale

- realizarea, la comanda si din fondurile MECTS, de catre un organism specializat si independent, a unui raport de evaluare a sistemului actual de educatie speciala din Romania
- elaborarea de catre MECTS a unui manual care sa cuprinda politici si proceduri specifice pentru educatia speciala (**detalii privind destinatia si continutul manualului se gasesc in cadrul punctului 2) din nota de fundamentare detaliată a propunerii de politică publică, anexată prezentului document**)

b) imbunatatirea calitatii educatiei pentru copiii si tinerii cu nevoi educationale speciale (ante/prescolari, din invatamintul gimnazial, liceal si profesional, universitar)

- crearea unei baze de date/harta cu toti copiii cu TSA din tara precum si cu serviciile terapeutice-educationale si de sprijin existente
- crearea unui program de interventie timpurie pentru copiii cu TSA ante si prescolari
- elaborarea unui manual de recomandari pentru scolile speciale privind educatia copiilor cu TSA
- dezvoltarea in fiecare scoala a programelor de formare a abilitatilor sociale
- realizarea protocolului de referire a copiilor cu posibila tulburare a TSA
- infiintarea unui post de responsabil TSA in fiecare centru judetean/municipal de asistenta psihopedagogica

Detalierea obiectivelor specifice de mai sus – punctul 5 litera b) – este facuta in cadrul punctului 3) din nota de fundamentare detaliată, anexată prezentului document.

c) alocarea de resurse specifice pentru implementarea programelor de interventie terapeutice-educationale destinate copiilor cu TSA

d) imbunatatirea calitatii pregatirii personalului din sistemul educatiei

-
- elaborarea unor standarde minime de pregătire pentru profesioniștii care lucrează cu clasele sau grupele unde există copii sau tinerii cu TSA
 - elaborarea unui program național pentru formarea profesională în TSA (program elaborat și finanțat de MECS, cu selectarea pe baze competiționale a furnizorilor acreditați în formarea în TSA/aspecte educaționale)
 - un procent de 20-30% din fondurile alocate școlilor speciale și obișnuite pentru perfecționarea angajaților să fie folosit de acestea pentru formarea în TSA (în service) a propriului personal sau pentru angajarea consultantilor cu expertiză în TSA din rândul furnizorilor de servicii de formare acreditați.

6. Beneficiari

Beneficiarii direcți ai politicii publice pe care o propunem sunt copiii (ante-prescolari, prescolari, școlari), tinerii și adulții cu TSA. Beneficiari indirecti sunt familiile acestora, personalul care urmează să fie format în vederea furnizării serviciilor educaționale și de sprijin pentru persoanele cu TSA, precum și comunitățile din care fac parte persoanele cu TSA.

Potrivit studiilor realizate la nivel internațional, 1 din 100 de copii în lume are o tulburare. Această rată este valabilă și pentru România întrucât autismul nu este condițional geografic, de rasă, cultură, nivel de educație al părinților sau statutul social al familiei. Din păcate, în principal din cauza lipsei de preocupare de până acum de la nivel guvernamental, nu există statistici oficiale privind numărul persoanelor cu autism în România. Profesioniștii din sistemul de sănătate raportează însă creșteri tot mai mari în fiecare an ale numărului copiilor ce ajung să fie diagnosticați cu TSA. Estimăm că ar exista peste 30.000 de copii cu TSA din totalul de aproximativ 4 milioane de copii cu vârsta între 0 și 18 ani. Fără schimbări majore în calitatea serviciilor educaționale și adecvarea lor la nevoile specifice, toți acești copii, precum și cei care se vor naște, vor ajunge persoane dependente în grad foarte mare de un adult toată viața.

Famiile devin disfuncționale, sărăcia este prezentă deoarece un părinte, de obicei mama, este nevoită să renunțe la locul de muncă pentru a avea grijă de copil, care nu este de regulă primit în nici o formă de școlarizare datorită problemelor specifice.

Fără suport, presiunea asupra familiei este devastatoare. Rata divorțurilor este foarte mare în rândul familiilor cu copii cu autism, de 7 ori mai mare decât în rândul familiilor obișnuite sau chiar cu copii cu alte dizabilități. Mama este cea care rămâne cu copilul și trăiește din ajutorul social oferit de DGASPC pentru îngrijirea copiilor/tinerilor cu handicap de gradul 1 – în cuantum de aproximativ 600 de lei lunar, ajutor din care nu se poate supraviețui decât cu foarte mari dificultăți și în condiții de stres continuu (după vârsta de 18 ani, tinerii cu handicap de gradul 1 beneficiază de un alt ajutor social de aproximativ 250 de lei lunar și de o indemnizație de sprijin fixă de 450 de lei sau de asistent personal retribuit în medie cu 600 de lei lunar). Familiile sunt practic pierdute și ele pentru societate, membrii acestora devenind din persoane active și apte de muncă persoane asistate social, cu un grad ridicat de risc de epuizare fizică și psihică, predispuse problemelor de sănătate mintală.

7. Variante de solutionare a problemei

Intrucat solutionarea problemei obiect al politicii publice propuse consta in principal in elaborarea si adoptarea unui cadru normativ corespunzator, respectiv in alocarea resurselor necesare, AAR propune urmatoarele doua variante:

a) Varianta 1:

Aceasta varianta, pentru care, din motivele expuse in cuprinsul propunerii de politica publica si in nota de fundamentare detaliata, AAR pledeaza insistent, consta in principal in:

- adoptarea unei legi care sa reglementeze unitar si de sine statator serviciile educationale, de interventie si asistenta asigurate copiilor si tinerilor cu nevoi speciale
- cadrul normativ secundar il vor constitui actele normative emise pentru organizarea executarii legii si pentru stabilirea metodologiilor, procedurilor si normelor in asigurarea serviciilor educationale, de interventie si asistenta asigurate copiilor si tinerilor cu nevoi speciale: hotarari de guvern, respectiv ordine ale ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (ordin comun al MECTS si Ministerului Sanatatii) pentru elaborarea si aprobarea manualelor si protocoalelor mentionate in prezenta propunere si in nota de fundamentare detaliata anexata
- estimarea bugetelor necesare asigurarii, la standarde de calitate corespunzatoare, a serviciilor educationale, de interventie si asistenta pentru persoanele cu nevoi speciale va fi realizata de catre specialistii MECTS, cu consultarea organizatiilor neguvernamentale legal constituite avind ca scop apararea drepturilor persoanelor mentionate.

O motivarea suplimentara a necesitatii adoptarii legi care sa reglementeze unitar si de sine statator serviciile educationale, de interventie si sprijin pentru copiii si tinerii cu nevoi speciale este facuta in cadrul punctului 4) din nota de fundamentare detaliată, anexată prezentului document.

b) Varianta 2:

- reglementarea serviciilor educationale, de interventie si asistenta asigurate copiilor si tinerilor cu nevoi speciale in cadrul capitolului privind „*invatamantul special*” din noua Lege a educatiei nationale (proiect suspus dezbaterii publice la data de 18 martie 2010); in ipoteza in care se va opta pentru acesta varianta, se impune amendarea substantiala a proiectului Legii, inclusiv in sensul propunerilor pe care AAR le-a inaintat MECTS, in scris, la data de 30 martie 2010
- in considerarea faptului ca reglementarea in doar unul dintre capitolele Legii educatiei nationale a problematicii deosebit de vaste si complexe a „*invatamantului special*” nu va fi de natura sa acopere in mod satisfacator aceasta problematica, se impune modificarea textului actual al proiectului Legii educatiei nationale (art 35 alin 3) în sensul ca legislația secundară privind serviciile educationale, de interventie si de asistenta pentru copiii cu cerințe educaționale speciale să conștea într-o reglementare unitară (și nu în „*reglementări specifice elaborate de Guvern*”) – Norme metodologice privind asigurarea serviciilor educationale, de interventie si asistenta pentru copiii cu nevoi speciale – care să fie elaborată și adoptată de Guvern în interiorul unui termen precis stabilit prin Lege (6 luni de la data intrarii in vigoare a Legii)
- estimarea bugetelor necesare asigurarii, la standarde de calitate corespunzatoare, a serviciilor educationale, de interventie si asistenta pentru persoanele cu nevoi speciale va fi

realizata de catre specialistii MECTS, cu consultarea organizatiilor neguvernamentale legal constituite avind ca scop apararea drepturilor persoanelor mentionate.

Notă de fundamentare detaliată a propunerii de politică publică

1) Necesitatea initiierii propunerii de politica publica (motivare detaliata)

Deficiențele din sistemul obiect al propunerii de politica publica initiata de AAR sunt generate mai ales de lipsa reglementarilor specifice la nivelul intregului sistemul de educatie speciala, dar si de lipsa preocuparii MECTS fata de problematica specifica a copiilor cu TSA, categoria cea mai defavorizata dintre categoriile copiilor cu nevoi educationale speciale si dizabilitati. Deficiențele mentionate genereaza o grava discriminare si inegalitate de sanse si afecteaza in chiar esenta sa dreptul la dezvoltare al copilului/persoanei cu TSA, dreptul la munca si la o viata semnificativa si demna al acestei categorii de persoane.

1 din 100 de copii in lume are o tulburare. Rata internationala este valabila si in cazul Romaniei intrucat autismul nu este econditional geografic, de rasa, cultura, nivel de educatie al parintilor sau stututul social al familie.

Autismul este o conditie pe toata viata. Cauzele specifice sint inca necunoscute, insa componenta genetica si natura neurobiologica si nu psihica sau emotionala sunt certe. Autismul nu se vindeca cu medicatie, singura alternativa de tratament eficient fiind **educatia speciala** cat mai **timpurie** posibil, tratamente de natura educational-comportamentala, ce duc la achizitionarea de abilitati in ariile de dezvoltare deficitare (comunicarea verbala si neverbala, relationarea sociala, comportamente sociale adevate, aria motorie, dificultatile de natura senzoriala, abilitatile de viata de zi cu zi) si reducerea comportamentelor neadecvate, dar si **educatia de-a lungul vietii** pentru consolidarea achizitiilor si/sau sporirea acestora. In lipsa acesteia din urma, achizitiile se pierd, comportamentele problematice sporesc si se fixeaza, iar dependenta se accentueaza.

Copiii cu autism au nevoi educationale specifice, iar gradinitile si scolile obisnuite si cele speciale nu vin in intampinarea acestor nevoi, ceea ce face ca acesti copii sa nu beneficieze de educatie adecvata care sa duca la dezvoltarea deplina a personalitatii lor si la atingerea potentialului lor maxim. Asigurarea de catre minister a acelorasi conditii de instruire-educatie tuturor copiilor cu nevoi speciale, in conditiile in care aceste nevoi sunt diferite, nu reprezinta acces egal la educatie a copiilor, iar copiii cu autism sunt cu deosebire victimele acestui tip de „egalitate”. In acest fel este incalcat dreptul copiilor la dezvoltare si la protectie din partea statului, astfel cum acest drept este garantat de legislatia nationala si de tratatele la care Romania este parte³.

Lipsa **tratamentului timpuriu** si a **educatiei „remediale” specifice timpurii**, ante-prescolare si prescolare, adecvate nevoilor specifice catgoriei de nevoi speciale, dar si individuale, (**programe de tratament/interventie educational-comportamentala specifice pentru copii cu TSA**) face ca copiii sa **nu recupereze din intirzierea in dezvoltare, ca potentialul de**

³ Mentionam cu titlu de exemplu: Constitutia Romaniei (art 49 – Protectia copiilor si a tinerilor, art 50 – Protectia persoanelor cu handicap), Legea nr 272/2004 privind protectia si promovarea drepturilor copilului; Legea nr. 448/2006 privind protectia si promovarea drepturilor persoanelor cu handicap; Conventia ONU cu privire la drepturile copilului (ratificata prin Legea nr18/1990); Conventiei ONU cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (semnata la 26 septembrie 2007); Protocolul nr 12 (privind interzicerea discriminarii) la Conventia pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale etc.

dezvoltare sa nu fie folosit si sa fie pierdut pentru totdeauna, ca dificultatile sa se accentueze, ca handicapul sa inceapa sa se instaleze, ca educatia scolara sa fie mult mai dificila si mult mai putin eficienta, chiar si in conditiile unei calitati foarte bune a acesteia. La varsta mica a copilului, cind circuitele neuronale sint inca in dezvoltare foarte rapida si masiva, eficienta interventiei educationale este maxima, lucru ce nu mai este valabil pentru virsele mai mari cind deja dezvoltarea creierului este mult mai lenta si tiparele comportamentale neadecvate si problematice s-au instalat si fixat in detrimentul celor adecvate ce s-ar fi putut achizitiona cu o educatie potrivita si in timp util acasa (pe parinti nu ii invata nimeni ce sa faca cu copilul atunci cind observa o dezvoltare atipica la copil, sau aceasta ,invatare' este sporadica, nesistematica si neeficienta astfel) si in institutiile educational-terapeutice.

Lipsa educatiei speciale adecvate **in gradinite si scoli**, a profesionistilor preagatiti in TSA si a programelor care includ componente de natura comportamentala, de stimulare si dezvoltare intr-un mod specific a comunicarii, a abilitatilor sociale, a abilitatilor motorii, a celor de viata de zi cu zi, sau a potentialului cognitiv, face ca procesul de dezvoltare a copiilor sa nu continue, sa se accentueze (sa se instaleze definitiv) **handicapul si dependenta**, adesea dependenta totala de un adult pe toata durata vietii. Iar costurile pentru societate pentru intretinerea unui adult cu autism dependent sunt mult mai mari decat investitia in educatia timpurie si apoi in suportul mai putin consistent necesar de-a lungul vietii persoanei cu TSA, pentru unele persoane nemaifiind necesar nici un fel de suport.

Exista de asemenea riscul abuzurilor fizice si psihice in scoli chiar din partea personalului, intrucat adesea, datorita dificultatilor specifice copiilor cu TSA (in comunicare, relationare, la nivel senzorial sau in perceperea si intelegerea lumii exterioare lor) acestia pot manifesta comportamente dificile, neadecvate, chiar auto sau heteroagresive. **Necunoastrea adecvata** de catre **profesionistii din gradinite-scoli** a nevoilor specifice ale copiilor precum si a metodelor de prevenire a aparitiei unor astfel de comportamente sau de interventie adecvata atunci cand aceste comportamente sunt iminente sau in desfasurare, poate duce la manifestari neadecvate si chiar abuzive psihic sau fizic din partea personalului scolilor.

Lipsa suportului de tranzitie de la un ciclu scolar la altul si mai ales de la viata scolara la cea de adult, mai precis a suportului necesar pentru pregatirea din scoala a accesarii pietei muncii sau de angajarea in munca face ca dreptul la munca al unui tinar cu TSA sa nu fie respectat. Chiar si tinerii cu potential intelectual superior mediei sau cu capacitati deosebite in unele domenii nu sunt orientati consiliati, indrumati si sprijiniti corespunzator pentru accesarea unui loc de munca pe piata muncii. Iar pentru cei mai slab functionali nu exista locuri de munca protejate potrivite abilitatilor si intereselor acestora, formarea in scoala a abilitatilor necesare unui viitor adult pentru a munci este deficitara, iar sprijinul pe perioada de tranzitie de la scoala la un astfel de loc de munca lipseste. De aceea, mai ales dupa scoala, calitatea vietii acestora, atat a tinerilor din spectrul autismului cu nivel inalt de functionare, cat si a celor cu nivel scazut de functionare si cu dependenta mai mare de un adult, este foarte scazuta.

Lipsa reglementarilor in domeniu face ca si accesul copiilor cu TSA in scolile obisnuite sa fie limitat. Nu de putine ori conducerea gradinitelor si a scolilor refuza includerea copiilor cu TSA in gradinita si scoala, motivind lipsa conditiilor: numar prea mare de elevi, profesorul/ profesorii de

la clasa nu stiu ce sa faca cu copilul daca el „nu comunica, nu coopereaza si nu sta in banca, nu asculta ce spune profesorul de la catedra”, lipsa sau insuficienta serviciilor de sprijin (asistent la clasa al profesorului, numar foarte mic de ore normate pentru profesorul de sprijin per un copil), chiar opozitia parintilor copiilor obisnuiti de la clasa. O alta varianta a limitarii accesului la scoala (de masa in special, dat si cea speciala in cazul copiilor cu dificultati severe de invatare, de autosustinere si cu comportamente neadecvate, problematice severe) este aceea a presiunii mai subtile fata de parinti pentru a-si retrage copilul pentru ca este prea dificil, prea problematic, nu are abilitati minime formate pentru mediul scolar, deci ”nu este de” scoala respectiva, nici chiar speciala. Adesea tensiunea dintre profesorii clasei ori directiune si parinti se sfarseste prin cedarea parintilor si retragerea copilului de la scoala, eventual mutarea la alta scoala mai ”permisiva”.

Motivele mentionate mai sus sunt reale, insa ele nu pot fi sub nici o forma invocate de scoala, iar ”vina” nu poate fi transferata catre parinti. Acestia fac tot ce poate pentru a-l educa bine pe copilul sau acasa, insa metodele obisnuite de educatie nu sunt suficiente in cazul copiilor cu TSA. Lipsa sau insuficienta totala a serviciilor de sprijin (identificare, diagnosticare si interventie timpurie, anteprescolara) sau programelor speciale de training pentru parinti face dificila interventia educationala adecvata din partea parintilor. Ei singuri nu se pot descurca cu o problema atat de serioasa a copilului lor.

Scoala are responsabilitati fata de copiii cu nevoi educationale speciale, pe care, din motive obiective (lipsa reglementarilor clare, adunate intr-un singur document accesibil parintilor in orice moment) si subiective, adesea nu le indeplineste, incalcind in aceste moduri dreptul copiilor la scolarizare, indiferent de gradul si tipul de nevoi speciale si dizabilitati ale acestora.

Dintre consecintele cele mai grave ale perpetuarii situatiei actuale mentionam:

a) incalcarea unor drepturi individuale fundamentale: la dezvoltare, la educatie, la egalitate de sanse, la munca si la viata semnificativa, lezarea demnitatii umane a persoanelor cu TSA

- copiii rateaza sansa dezvoltarii si atingerii potentialului maxim, ajungind din potential producatori pentru societate, in asistati pe viata

- calitatea foarte scazuta a vietii lor si a familiilor lor, datorata nevoilor de baza nesatisfacute optim, data fiind saracia majoritatii familiilor, dar si lipsei serviciilor asistenta speciala de care au nevoie de-a lungul vietii

- nevalorificarea / pierderea potentialului si aportului pentru societate a unui numar semnificativ de cetateni ai tarii reprezentati atat de persoanele cu TSA, dar si de parintii lor, transformati, fara posibilitate de alegere, in asistati de catre societate pe toata durata vietii, in masura mare si foarte mare.

b) costuri foarte mari pentru societate cu asistenta persoanelor cu TSA (costuri de intretinere, asistenta de-a lungul vietii unui tanar si adult cu TSA va fi de 7 ori mai mare decat investitia in interventie si educatie timpurie, in educatie scolara de calitate si in suportul de tranzitiei de la scoala catre piata muncii)

- cresterea numarului de persoane cu dependenta foarte mare de altii.

2. Destinatia si cuprinsul manualului de politici si proceduri specifice pentru educatia speciala

Manualul este destinat sa faciliteze implementarea unitara si coerenta a legislatiei privind educatia speciala si va cuprinde cel putin urmatoarele:

- definirea educatiei speciale, a scopului si rolului acesteia: definirea tuturor termenilor folositi in educatia speciala pentru evitarea interpretarilor diferite ale sensurilor acestora, rolul si responsabilitatile MECTS, ale Inspectoratelor scolare, scolilor, personalului scolilor, parintilor (sustinatorilor legali) si ale elevilor in oferirea, dezvoltarea si implementarea de servicii educationale pentru copiii cu nevoi educationale speciale
- descrierea procesului de identificare a copiilor cu nevoi speciale si a pasilor pina la interventie
- planificarea si implementarea planurilor educationale individualizate, evaluarea si raportarea progresului copiilor
- descrierea serviciilor de sprijin de care pot beneficia copiii cu nevoi educationale speciale
- definirea categoriilor de copii care au nevoi educationale speciale si elementele esentiale pe care ar trebui sa le cuprinda programele destinate fiecarei categorii, precum si criteriile in functie de care copiii pot sa beneficieze de servicii suplimentare de asistenta/sprijin
- cadrul de comunicare si cooperare cu celelalte institutii si furnizori de servicii pentru copiii cu nevoi educationale speciale
- indicarea procedurilor judiciare si extrajudiciare pe care parintii (sustinatorii legali) pot sa le urmeze pentru angajarea raspunderii administrative, contractuale, civil-delictuale, penale si de alta natura a furnizorilor de servicii educationale, de asistenta si sprijin, care prin actele si faptele lor culpabile incalca drepturile si interesele legitime ale copiilor sau parintilor (sustinatorilor legali)
- alte resurse pentru scoli sau structurile ce se ocupa de educatia copiilor cu nevoi educationale speciale, pentru profesioniști, sau parinti, de exemplu programe locale pentru formarea-perfectionarea profesionistilor din educatie in TSA, fondurile guvernamentale (ale MECTS sau cu finantare interministeriala) menite sa vina in intampinarea nevoilor copiilor cu nevoi educationale speciale, pentru programele extrascolare ale scolilor obisnuite sau speciale (de exemplu programe extrascolare pentru abilitati sociale ale copiilor cu TSA) sau pentru programele educationale ale altor tipuri de structuri ce au si componenta educationala pentru copii cu TSA sau alte nevoi speciale, toate testele folosite in evaluarea scolara a copiilor cu nevoi educationale speciale, publicatii guvernamentale pentru sustinerea educatiei speciale sau orice alte materiale cu relevanta pentru educatia speciala etc.

3. Detalierea obiectivelor specifice inscrise la punctul 5 litera b) din propunerea de politica publica

- **crearea unei baze de date/harta cu toti copiii cu TSA din tara precum si cu serviciile terapeutic-educationale si de sprijin existente;** baza de date privind copiii va fi realizata pe varste, integrati sau neintegrati scolar, cei care vor iesi din sistem in anul in curs si unde vor beneficia de educatie dupa scoala obligatorie)

- **crearea unui program de interventie timpurie pentru copiii cu TSA ante si prescolari**; programul va fi elaborat pe baza unui protocol interministerial al MECTS si Ministerul Sanatatii, va fi finantat de aceste ministere si va cuprinde: tipul de abordare, numarul de ore pe saptamana/copil, profesionistii implicati, standardele de pregatire/nivelul de formare, modalitatile de evaluare a eficientei programului, sursele financiare

- **dezvoltarea in fiecare scoala a programelor extracurriculare de formare a abilitatilor sociale la copii si tineri cu TSA**, finantarea acestora din fondurile ale MECTS, eventual in colaborare cu Ministerul Muncii, Min sanatatii ; programele vor fi concepute in functie de nevoile individuale ale copiilor si vor viza abilitatile de comunicare si relationare sociala si vor facilita accesul copiilor cu TSA la copiii obisnuiti

- **elaborarea unui manual de recomandari pentru scolile speciale privind educatia copiilor cu TSA**; manualul va prevedea serviciile de sprijin/asistenta necesare copiilor cu TSA, standardele de calificare profesionala a profesorilor si a personalului auxiliar care lucreaza cu copiii cu TSA; este necesara de asemenea elaborarea unui ghid complex de bune practici in instruirea copiilor cu TSA pentru profesionistii din scolile obisnuite si speciale; data fiind lipsa expertizei locale in TSA, elaborarea manualui/ghidului se va putea face de institutii sau organizatii, profesionisti cu expertiza in TSA selectati in mod transparent, pe baze competitionale;

- **realizarea unui protocol de referire a copiilor cu posibila tulburare a TSA identificatii in sistemul de invatamint**; protocolul vizeaza pasii ce trebuie parcursi de la depistarea-identificarea copiilor cu posibila tulburare a TSA, in crese, gradinite sau scolile obisnuite, perioada de timp de la identificare pina la inceputul interventiei, precum serviciile de interventie si de sprijin ce vor fi asigurate copiilor, tinerilor , alocarea de resurse si servicii de „remediere” ,responsabilul cu acest proces

- **infiintarea unui post de responsabil TSA in fiecare centru judetean/municipal de asistenta psihopedagogica**; responsabilul TSA va avea formarea adecvata (min master in domeniu si 120 h de formare in TSA, nivel aprofundat, cu furnizori de formare acreditati, finalizat cu lucrare de evaluare finala in TSA) si va detine toate datele despre situatia tuturor copiilor cu TSA din judet si despre serviciile educationale de care beneficiaza acestia; responsabilul TSA va avea si rolul de consultant in TSA pentru institutiile publice in privinta implementarii politicilor publice in educatia speciala pentru copiii cu TSA si va face parte din echipa de acreditare a programelor de formare in TSA a furnizorilor de formare.

4. Motivare suplimentara a necesitatii adoptarii legi care sa reglementeze unitar si de sine statator serviciile educationale, de interventie si sprijin pentru copiii si tinerii cu nevoi speciale

Experienta legislativa din ultimii 15 ani, ulterioara adoptarii actualei Legi a invatamantului nr 84/1995, a facut cat se poate de evident faptul ca reglementarea invatamantului special prin 6 articole din totalul celor 190 de articole ale unui asemenea act normativ a reprezentat si reprezinta o solutie cu totul nesatisfacatoare. O solutie de asemenea complet nesatisfacatoare in raport cu nevoile educationale si de asistenta speciale ale categoriei copiilor si tinerilor cu TSA a constituit-o si o constituie si HG nr 1251/2005 privind unele masuri de imbunatatire a activitatii de invatare, instruire, compensare, recuperare si protectie speciala a copiilor/elevilor/tinerilor cu cerinte educative speciale din cadrul sistemului de invatamant special si special integrat. Deficientele majore de la nivelul cadrului normativ precizat sunt

principala cauza a situației grave a copiilor și tinerilor cu TSA. Elaborarea și adoptarea unui act normativ care să aibă ca unic obiect al reglementării învățământul pentru copiii și tinerii cu cerințe educaționale speciale este reclamată inclusiv de soluția legislativă inadecvată pe care a dat-o materiei în discuție ultimul proiect al Legii educației naționale, supus dezbaterii publice la data de 18 martie 2010. Menționăm cu titlu de exemplu doar faptul că problematica „învățământului special și special integrat” este tratată în proiectul menționat în cadrul a 8 articole (art 35 la art 42) din totalul celor 310 articole ale preconizatei Legi. Elaborarea și adoptarea unui act normativ având ca unic obiect de reglementare învățământul special se impune inclusiv din necesitatea conformității cu normele de tehnică legislativă – între acestea unicitatea reglementării, potrivit căreia reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind într-un singur act normativ (art 13 din Legea nr 24/2000 privind normele de tehnică legislativă în elaborarea actelor normative).

**Domnului Daniel Petru Funeriu
Ministrul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului**

Domnule Ministru,

Asociația Autism Romania, organizație legal constituită care apără și promovează drepturile și interesele persoanelor cu autism și ale familiilor acestora, în temeiul dispozițiilor Legii nr

52/2003 privind transparența decizională în administrația publică, vă transmite alăturat propunerile și comentariile sale referitoare la proiectul Legii educației naționale, supus dezbaterii publice la data de 18 martie 2010.

În considerarea situației deosebit de grave a copiilor cu tulburări din spectrul autismului din România, situație care se datorează în primul rând unui cadru legislativ cu totul deficitar – și pe care proiectul Legii educației naționale, în forma actuală, nu este susceptibil să-l îmbunătățească – vă adresăm rugămintea să dispuneți măsurile pe care le apreciați necesare pentru ca propunerile noastre să fie analizate cu atenție și integrate în proiectul de Lege. Propunerile Asociației Autism România au fost fundamentate inclusiv pe standardele consacrate atât prin reglementări internaționale în materie (Carta persoanelor cu autism, Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei ResAP(2007)4 privind educația și integrarea socială a copiilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autismului etc) precum și pe experiența legislativă și de practică instituțională din mai multe țări în care drepturile persoanelor cu autism sunt garantate și respectate.

Liuba Iacoblev
Presedinta Asociației Autism Romania

30 martie 2010

Propunerile și comentariile Asociației Autism România
privind proiectul Legii educației naționale
supus dezbaterii publice la data de 18 martie 2010

Data fiind situația foarte gravă a copiilor cu tulburări din spectrul autismului din România, situație generată în primul rând de inexistența unui cadru legislativ corespunzător, dar și prin neluarea în considerare de către prevederile existente a caracteristicilor specifice ale acestei categorii de copii și care impun programe educaționale și servicii de sprijin specifice,

Asociația Autism România (AAR) consideră că, la nivel legislativ, se impune fie adoptarea unei legi speciale (soluție care pentru noi constituie prima opțiune), fie amendarea substanțială a actualului proiect al Legii educației naționale și adoptarea acestuia în forma astfel amendată.

Propunerile și comentariile Asociației Autism România la proiectul Legii educației naționale vizează în principal capitolul din proiect referitor la învățământul special și special integrat (art 35-42) dar și alte prevederi ale proiectului de Lege care au legătură – ori ar trebui să aibă legătură – cu serviciile educaționale și de asistență ce se impun asigurate copiilor cu cerințe educaționale speciale.

I. Propuneri și comentarii la capitolul „Învățământul special și special integrat” (art 35-42)

Asociația Autism România consideră că acest capitol se impune amendat prin modificarea și completarea celor mai multe dintre prevederile sale. Pe de altă parte se impune adoptarea – în interiorul unor termene precis stabilit prin Lege – a actelor normative constituind legislația secundară privind învățământul special, care să facă posibilă implementarea corespunzătoare a prevederilor acestei Legi.

Asociația Autism România formulează următoarele propuneri și observații:

1. – la titlul capitolului („*Învățământul special și special integrat*”) și la textele următoare, propunem renunțarea la termenul învățământ „*special integrat*”, termenul (și procesul corelativ) dezirabil în raport cu acești copii fiind cel de „*incluziune*”, și nu de „*integrare*”;

2. – la art 35 alin (1) se impune definirea „*învățământului special*”, a „*serviciilor educaționale și de asistență*”, precum și a beneficiarilor acestora;

3. – la art 35 alin (3) se impune modificarea textului actual în sensul ca legislația secundară privind serviciile educaționale și de asistență pentru copiii cu cerințe educaționale speciale să constea într-o reglementare unitară (și nu în „*reglementări specifice elaborate de Guvern*”) iar aceasta să fie elaborată și adoptată de Guvern în interiorul unui termen precis stabilit prin Lege; propunere de text a AAR: „*În termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei Legi, Guvernul va adopta, prin hotărâre, la propunerea Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, Normele metodologice privind asigurarea serviciilor educaționale și de asistență pentru copiii cu cerințe educaționale speciale.*”;

4. – art 36 alin (1) se impune reformulat din următoarele considerente:

a) - necesitatea includerii în categoria dizabilităților și a celei a copiilor, elevilor și tinerilor cu tulburări din spectrul autismului

b) - necesitatea definirii copiilor cu dizabilități: prin copii cu dizabilitati se intelege copiii cu:

- retard mintal, dizabilitati senzoriale (de vaz si de auz), tulburari de vorbire si de comunicare, tulburari emotionale, dizabilitati motorii, psihomotorii, autism, alte

probleme de sanatate sau tulburari de invatare specifice si care din aceste motive au nevoie de educatie speciala si de servicii suplimentare de sprijin / asistenta

c) - necesitatea definirii serviciilor suplimentare de asistenta ca fiind serviciile constan in terapie logopedica si de comunicare, audiologie, consiliere psihologica, terapie fizica si kintoterapie, terapie ocupationala, servicii de recreere terapeutica, identificare si evaluare a nevoilor speciale/a dizabilitatii, servicii de consiliere si consiliere de reabilitare, servicii de sprijin pentru tranzitia de la un ciclu scolar la altul, servicii de orientare scolara si profesionala, servicii medicale pentru diagnosticare si evaluare diagnostica, servicii medicale scolare, servicii de asistenta sociala in scoala, consiliere si training pentru familie

d) - propunem înlocuirea expresiei „*unități de învățământ de masă*”, de la art 36 alin (1) și următoarele cu „*școli obișnuite*”, pentru conformitate terminologică cu Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei ResAP(2007)4;

5. – AAR apreciază ca fiind util ca Hotărârea de Guvern prevăzută de art 35 alin (3) să cuprindă și definirea autismului (ca fiind „Acea tulburare de dezvoltare care afectează în mod semnificativ comunicarea verbala și neverbala și interacțiunea socială, evidentă în general înaintea vârstei de 3 ani și care afectează performanțele scolare ale copilului. Alte caracteristici asociate cu autismul sunt angajarea copilului în activități repetitive și mișcări stereotipe, rezistența la schimbare de mediu sau în rutina zilnică, răspunsuri neobisnuite la stimulii senzoriali.);

6. – la art 36 alin (5):

a) - se impune să fie prevăzute pentru finanțare nu numai „*învățământul*” ci și „*serviciile suplimentare de sprijin / asistență*” pentru copiii cu cerințe educaționale speciale; propunere de text a AAR: „*Finanțarea învățământului și a serviciilor suplimentare de sprijin / asistenta pentru copiii cu cerințe educaționale speciale se face din bugetele consiliilor județene pe raza cărora funcționează școala specială, indiferent de domiciliul copiilor, elevilor și tinerilor cu cerințe educaționale speciale, respectiv din bugetul Consiliului General al Municipiului București*”

b) - se impune prevăzut în mod explicit principiul finanțării diferențiate, în funcție de necesitățile fiecărui copil;

7. – la art 37 alin (1) se impune stabilit un termen precis – AAR propune 6 luni de la intrarea în vigoare a Legii – până la care va fi elaborată, de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, „*metodologia de evaluarea, asistenta psiho-educatională, orientare școlară și orientare profesională a copiilor, elevilor și tinerilor cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale*”;

8. – la art 37 alin (2) este necesar să se stabilească modalitatea practică în care se „*stabilește gradul de handicap al elevilor cu dizabilități de către comisiile din cadrul CJRAE în colaborare cu comisiile pentru protecția copilului din cadrul Direcției Județene de Asistență Socială și Protecția Copilului*”; propunere AAR: stabilirea gradului de handicap se face „*pe baza unui protocol aprobat prin ordin comun al ministrului Sănătății, ministrului Muncii, Familiei și Protecției Sociale și ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, adoptat în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Legii*”;

9. – la art 37 alin (3) este necesar să se stabilească modalitatea practică în care se realizează „consultarea factorilor locali interesați” în vederea „profesionalizării elevilor / tinerilor cu dizabilități”; propunere de text a AAR: „consultarea se realizează pe baza procedurii aprobată prin ordin al ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului în termen de 1 an de la intrarea în vigoare a Legii”;

10. – la art 37 alin (4) este necesar să se prevadă că dobândirea calificărilor profesionale de către elevii și tinerii cu dizabilități se face nu numai în funcție de „tipul și gradul de deficiență” al elevilor și tinerilor, ci și în funcție de „interesele și abilitățile acestora”; propunere de formulare a AAR: „Elevii și tinerii cu dizabilități pot dobândi calificări profesionale corespunzătoare tipului și gradului de deficiență, precum și intereselor și abilităților acestora”;

11. – la art 37 alin (5), stabilirea calificărilor profesionale care pot fi dobândite de elevii și tinerii cu dizabilități să se facă cu consultarea celor interesați (familii sau sustinatori legali, asociații legal constituite, comunitate etc); propunere AAR de completare a textului precizat: „Calificările profesionale care pot fi dobândite de elevii și tinerii cu dizabilități sunt stabilite de Ministerul Educației, Cercetării Tineretului și Sportului împreună cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, cu consultarea celor interesați (familii, sustinatori legali, asociații legal constituite, comunitate etc) și sunt aprobate prin hotărâre de guvern.”;

12. – la art 38 alin (1) teza I, pentru unitate terminologică (conform propunerilor de la punctul 1, respectiv de la punctul 4 paragraful 4), propunem ca expresia „copiii (...) integrați în învățământul de masă” să devină „copiii (...) care frecventează școlile obișnuite”; în același text al art 38 alin (1) teza I se impun prevăzute în beneficiul copiilor (...) care frecventează școlile obișnuite și serviciile de sprijin; ARR propune reformularea textului precizat astfel: „Copiii, elevii și tinerii cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale, care frecventează școlile obișnuite, beneficiază de sprijin educațional prin cadre didactice de sprijin și itinerante, de la caz la caz, precum și de servicii de sprijin.”;

13. – la art 40 propunem introducerea a două noi alineate – alin (2) și alin (3) – având următorul cuprins:

„(2) Elevii cu nevoi educaționale speciale care frecventează școlile obișnuite sau speciale beneficiază de o evaluare educațională complexă inițială și anuală cu instrumente de evaluare standardizate.

(3) O echipă multidisciplinară formată din profesor, profesor de educație specială, reprezentant al școlii și părinte sau sustinator legal elaborează planul educațional individualizat pentru fiecare copil cu nevoi educaționale speciale. Planul educațional individualizat descrie nivelul de performanță al copilului și scopurile educaționale pentru anul școlar următor, serviciile educaționale și de asistență de care acesta urmează să beneficieze pe parcursul anului, precum și procedura de evaluare a rezultatelor urmărite.”

14. – la art 41 alin (2) teza a II-a, AAR propune să se prevadă ca decizia de reorientare a copilului să fie luată după o procedură stabilită de către CJRAE și care să presupună inclusiv o întâlnire a comisiei de expertiză cu familia sau sustinatorul legal, precum și întocmirea de

catre comisia de expertiza a unui raport scris care se transmite familiei sau sustinatorului legal si scolii primitoare; ARR propune urmatoarea noua formulare a textului: **„Decizia de reorientare se ia de catre comisia de expertiza, din cadrul Centrului Judetean de Resurse si de Asistenta Educationala, cu acordul familiei sau al sustinatorului legal, dupa o procedura stabilita si publicata de catre Centrul Judetean de Resurse si de Asistenta Educationala, care va include o intalnire a comisiei de expertiza cu familia sau sustinatorul legal. Comisia de expertiza va intocmi un raport scris care ce transmite familiei sau sustinatorului legal, respectiv scolii primitoare.”;**

15. – la art 42, se introduce un nou alineat – alin (2) – cu urmatorul cuprins: **„(2) Ministerul Educatiei, Cercetarii, Tineretului si Sportului si Ministerul Muncii, Familiei si Protectiei Sociale asigura, dupa un protocol comun publicat, serviciile de orientare profesionala, serviciile de tranzitie spre viata adulta a tinerilor absolventi de liceu si ai scolilor profesionale obisnuite sau speciale, precum si, pentru o perioada de cel putin 6 luni, serviciile de sprijin pentru gasirea, accesarea si mentinerea locului de munca in domeniul de pregatire si de interes al tinerilor”.**

16. – AAR solicita includerea in capitolul privind învățământul special și special integrat, referitor la copiii cu cerințe educaționale speciale, a unor prevederi asemanatoare celor prin care, in capitolul privind copiii si tinerii capabili de performante deosebite, acestora le sunt asigurate conditii diferite de ordin curricular, material, financiar etc; cu titlu de exemplu, ARR solicita ca in atributiile legale ale Centrul National de Instruire Diferentiata, care urmeaza sa fie infiintat in conformitate cu prevederile art 43 alin (2) din proiectul de Lege, sa fie incluse si atributii corespunzatoare învățământului special pentru copiii cu cerințe educaționale speciale; de asemenea cu titlu de exemplu, AAR precizeaza ca este necesar ca organizarea invatamantului special trebuie sa se fundamenteze si el pe principii precum cel stabilit prin art 43 alin (5) al proiectului de Lege in beneficiul copiilor capabili de performante înalte, citam: **“Copiii capabili de performante înalte beneficiaza, indiferent de vârsta, de programe educative care le respecta particularitatile de învățare.”**

II. Propuneri și comentarii referitoare la alte prevederi ale proiectului de Lege

1. – la capitolul „Educatia ante-prescolara” (art 23):

a) - in scopul depistarii timpurii si a unei interventii cu eficienta maxima se impune ca in standardele de calitate sa fie stabilit un numar suficient de ore (prevazut ca atare in standardele de calitate) pentru formarea educatorilor cu privire la tulburarile din spectrul autismului

b) - prin hotararea de guvern prevazuta a fi adoptata potrivit art 23 alin (4) sau prin metodologii adoptate ulterior la nivelul Ministerului Educatiei, Cercetarii, Tineretului si Sportului se impun stabilite proceduri clare de urmat in cazurile in care educatorul depisteaza un copil care ar putea avea o tulburare de dezvoltare din spectrul autismului: cine intervine, la cel nivel, ce servicii sunt implicate, numarul orelor de servicii de „remediere” alocate, resursele financiare alocate si sursa acestora etc;

2. – la capitolul „Învatamântul primar” (art 25):

a) - se impun reglementari clare (metodologii / proceduri) privind tranzitia de la un ciclu educational la altul (ante-prescolar / prescolar / primar / gimnazial / liceal), pasii de urmat in cazul copiilor cu tulburari de dezvoltare din spectrul autismului, precum si responsabilitatile corelative (autoritatile si institutiile responsabile, resursele financiare alocate si sursa acestora etc)

b) - prin metodologii adoptate la nivelul Ministerului Educatiei, Cercetarii, Tineretului si Sportului se impun stabilite proceduri clare de urmat in cazurile in care invatatorul depisteaza un copil care ar putea avea o tulburare de dezvoltare din spectrul autismului: cine intervine, la cel nivel, ce servicii sunt implicate, numarul orelor de servicii de „*remediere*” alocate, resursele financiare alocate si sursa acestora etc;

3. – la capitolul „*Învatamântul gimnazial*” (art 26), precum si la capitolul „*Învatamântul liceal*” (art 27):

- se impun masuri similare celor mentionate la punctul 2 de mai sus

- la art 27 alin (6), sunt necesare precizari clare privind „*examenele de certificare*” pentru copiii si tinerii cu tulburari din spectrul autismului care urmeaza scolile obisnuite (inclusiv liceul), in special referitoare la tipul de facilitati si de adaptari care le sunt asigurate la examene;

4. – la capitolul „*Învatamântul profesional*” (art 28 alin 3) este necesar sa se stabileasca tipul de suport de care beneficiaza tinerii cu tulburari din spectrul autismului din scolile obisnuite pe parcursul practicii precum si autoritatea sau institutia publica responsabila cu asigurarea acestui suport;

5. – la art 53, AAR considera ca se impune prevazut ca la nivelul fiecarui Centru Judetean de Resurse si de Asistenta Educationala sa existe incadrata o persoana responsabila pentru copiii cu tulburari din spectrul autismului, care, in exercitarea atributiilor specifice, sa opereze cu instrumente validate de identificare si evaluare; se impune de asemenea stabilit la nivelul carei institutii, in ce mod, din ce resurse si surse se realizeaza interventia timpurie a anteprescolarilor;

6. – la art 58 alin (2), se impune precizat in ce consta „*educatia remediala pentru elevul cu deficiente de invatare*” si cate ore sunt alocate in acest scop;

7. – la art 60, AAR apreciaza ca fiind foarte bine venita prevederea potrivit careia rezultatele evaluarii si planurile individualizate se comunica parintilor elevilor si constituie documente din Portofoliul educational al elevului insa considera ca prin lege trebuie stabilit ca aceasta comunicare sa se faca parintilor (sau sustinatorilor legali) in mod obligatoriu in scris (lit b); de asemenea in scris, sub forma unui raport, se impune sa fie comunicate parintilor (sau sustinatorilor legali) si rezultatele evaluarii si planurile individualizate de invatare, care sunt trecute în portofoliul educational al elevului (lit d).

8. – la art 66 alin (1), se impune precizata modalitatea in care urmeaza sa se realizeze „*consultarea beneficiarilor si a reprezentantilor acestora*” cu privire la luarea „*deciziilor majore*” (este necesara de asemenea definirea notiunii de „*decizii majore*”);

9. – la art 218, propunem completarea cu o nouă literă, lit e), cu următorul cuprins: *„la clasele cu copii cu tulburări severe de învățare și tulburări asociate, cu copii cu autism sau cu dependență mare de un adult, se normează un asistent al profesorului la fiecare grupă (clasă)”*;

10. – la art 219 alin (5) propunem completarea cu un nou punct, cu următorul cuprins: *„pentru grupele (clasele) cu copii cu autism trebuie îndeplinite corespunzător condițiile prevăzute la alin (1), precum și un stagiu atestat de pregătire teoretică și practică în tulburări din spectrul autismului, în condiții stabilite prin ordin al ministrului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului”*.